

LITERATÚRA SOCIALISTICKÉHO REALIZMU

Nová funkcia literárnych diel = agitačno-propagačná funkcia

- Po prijatí socialistického realizmu za jediný štátom podporovaný umelecký smer, **zanikajú súkromné** vydavateľstvá aj literárne časopisy (Elán, Verbum, Tvorba).
- Vznikajú nástroje **centrálneho riadenia literatúry** – štátne vydavateľstvá, Zväz československých spisovateľov.
- **Prenasledovanie** niektorých predstaviteľov **katolíckej moderny** v rámci proticirkevných opatrení.
- **Autocenzúra** – autori upravovali svoje vlastné texty napísané pred prevratom roku 1948 – napr. Margita Figuli pod tlakom doby vypustila nábožensky poňatú časť textu novely Tri gaštanové kone.
- Mnohí medzivojnoví autori sa ťažko vyrovnávajú s novými politickými i životnými podmienkami a odmlčia sa (Ján Smrek) alebo sa venujú tvorbe pre deti.
- **Agitačná lyrika** – oslavuje napr. výsledky „radostnej“ práce, vodcov robotníckej triedy (Lenin, Stalin, Gottwald), úspechy komunistickej strany a sovietskej armády.
- **Autori, ktorí písali socialistický realizmus boli odmeňovaní rôznymi cenami** – štátne ocenenia, tituly, rekreačné pobyty, tvorivé dovolenky.
- **Ideálne postavy socialistického realizmu:** nikdy sa nevďať, prekonávať všetky prekážky a bojovať za vlasť, proti nepriateľovi za každých okolností; cítiť si príklad komunistických hrdinov a nasledovať ich. Kladné vlastnosti pripisuje aj kolektívnemu hrdinovi – hrdinské činy sovietskych ľudí počas nemeckej okupácie (vojnový román).
- **Autori sa venujú problematike združstevňovania poľnohospodárstva (Mináč)**
- **Mentálna premena postavy** – z dedinského človeka sa stáva uvedomelý budovateľ socializmu a komunizmu.
- Uvoľnenie v kultúre nastalo po roku 1953 (umrel Stalin a Gottwald)
- Slobodnejšiemu umeleckému prostrediu napomohol časopis **Mladá tvorba**.
- Keď bola možnosť „slobodnejšie dýchať“ – vznikajú skupiny:
  - o Konkretisti/Trnavská skupina – Feldek, Stacho, Mihalkovič, Ondruš
  - o Osamelí bežci – Laučík, Štrpka, Repka)

Znaky socialistického realizmu

- ✓ Stranickosť = neexistuje čisté umenie, umelec je vždy na strane niekoho; socialistický spisovateľ je na strane robotníckej triedy a podporuje ideológiu komunistickej strany
- ✓ Ľudovosť = umenie má slúžiť ľudu, pozdvihovať jeho ideovú a estetickú úroveň tak, aby mu ľud rozumel
- ✓ Typizácia = čierno-biele zobrazovanie postáv – schematizácia
- ✓ Nový hrdina = idealizácia kladnej postavy, idealizácia roľníka/robotníka optimisticky prístupujúceho k práci; postava – vzor prechádza premenou z jednoduchého človeka na triedne uvedomelého budovateľa socializmu.
- ✓ Triedny podľad na spoločnosť = nezmieriteľný boj dvoch spoločenských tried: vykorisťovateľov a vykorisťovaných
- ✓ Historický optimizmus = viera v pokrok, snaha zachovať mier, budovanie socializmu